

ЛОКАЛЕН ЕКОНОМСКИ
ПЛАН ЗА РАНЛИВИ
КАТЕГОРИИ НА ГРАЃАНИ,
ПОВРАТНИЦИ И ЧЛЕНОВИТЕ
НА НИВНИТЕ СЕМЕЈСТВА ЗА
ОПШТИНА БУТЕЛ

Оваа публикација е подготвена како дел од проектот „Пат кон отпорност и реинтеграција на ранливите семејства во заедницата“ што ја спроведува конзорциум од организациите: Македонски центар за меѓународна соработка-МЦМС, Нексус – Граѓански концепт, Иницијатива за европска перспектива-ИЕП, Хоризон Цивитас и Плеиадес. Проектот е поддржан од Глобалниот фонд за ангажираност и отпорност на заедницата-ГЦЕРФ.

Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на авторот и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на ГЦЕРФ или другите организациите што ја спроведуваат програмата.

Автор: Горан Велески

април-мај 2022

Содржина

Резиме	3
Методологија за изработка на локален економски план за ранливи категории на граѓани и реинтеграција на повратници и членовите на нивните семејства во општина Бутел	6
Основни податоци за општина Бутел	7
Ресоцијализацијата, рехабилитацијата и реинтеграција на повратниците и на членовите на нивните семејства	8
Економска реинтеграција – Стратешка цел и мерки	10
Идентификување на бариерите со кои се соочуваат повратниците и членовите на нивните семејства на пазарот на трудот	11
Кариерно насочување.....	11
Јакнење на квалификации и вештините поврзани со вработувањето	12
Субвенционирано вработување во граѓански организации со социјална мисија (социјално претпријатие) или општествено одговорни претпријатија	13
Самовработување	14
Препораки.....	15

Локален економски план за ранливи категории на граѓани вклучително повратници и членовите на нивните семејства за општина Бутел

Резиме

Последниве години Европа, а посебно државите од Западен Балкан се исправија пред предизвикот за ресоцијализација, рехабилитација и реинтеграција на повратниците, односно странски терористички борци (СТБ). Иако станува збор за една посебно ранлива категорија на граѓани, која поминала многу трауми, сепак политичкиот дискурс главно се сведува на безбедносниот ризик кои тие го претставуваат. Странските терористички борци се сметаат за особено опасна категорија на луѓе, поради можноста за континуирана радикализација и борбеното искуство што го стекнале при престојот во конфликтните зони. Сепак, не смее да се прецени безбедносната закана која тие ја претставуваат за едно општеството.

Иако многумина сметаат дека голем дел од терористичките напади во Европа ги извеле терористи кои биле обучувани во ИСИЛ во Сириската Арапска Република, сепак статистиките на ЕВРОПОЛ ни покажуваат, дека нападите во ЕУ првенствено ги извршиле домашни терористи, кои не заминале во странство за да им се придружат на терористичките групи, а повеќето од овие домашни терористи добиле инструкции од терористичка организација, најчесто преку виртуелни канали.¹

Исто така, истражувањето спроведено од Истражувачката служба на Европскиот парламент², дојде до заклучок дека многу е мал бројот на конкретни случаи на враќање на странски борци со цел да се извршат напади во Европа, односно дека повеќето странски терористички борци - повратници нема да имаат намера да планираат терористички напади по враќањето во својата матична земја.

Во декември 2017 година, Советот за безбедност едногласно ја усвои Резолуцијата 2396 (2017), која се фокусира на странските терористички борци, на ризиците што тие ги претставуваат кога се враќаат од конфликтните зони и ги повикува земјите-членки да развијат и имплементираат сеопфатни проценки на ризикот во врска со странските

¹ Daniel L. Byman, "What happens when Arab foreign fighters in Iraq and Syria go home?", Brookings Institution, 7. мај 2015

² Amandine Scherrer ed., "The return of foreign fighters to EU soil: Ex-post evaluation", European Parliamentary Research Service, мај 2018

терористички борци кои се враќаат, како и членовите на нивните семејства, кои се придружени со нив. Од земјите-членки се очекува да преземат соодветни мерки, вклучително и креирање на посебни стратегии за ресоцијализација, рехабилитација и реинтеграција, во согласност со домашната и меѓународната легислатива. Резолуцијата ја нагласува важноста за помош на жените и децата, кои би можеле да бидат жртви на тероризам и потребата од развој на стратегии за нивна рехабилитација и реинтеграција.

Иако безбедносни органи во земјата континуирано преземаат акции против насилниот екстремизам и радикализација, неопходно е креирање на индивидуални планови и програми кои ќе обезбедат терапевтска и психолошка поддршка, образование, стручно оспособување, вработување, спорт и физички вежби, пристап до културни активности, здравје, грижа и унапредување на социјалните односи.

За таа цел, Република Северна Македонија подготви Национален план за реинтеграција, ресоцијализација и рехабилитација на странски терористички борци-СТБ. Меѓутоа за успешна реинтеграција неопходен е пристап на целото општество за да се обезбедат одржливи решенија за физичките, социјалните, психолошките и економските предизвици со кои се соочуваат овие лица.

Националниот план за реинтеграција на странските терористички борци има за цел да обезбеди единствен и севкупен пристап во работата со оваа категорија на граѓани. Меѓутоа, водејќи сметка истите да бидат флексибилни, односно лесно прилагодливи на специфичните потреби на индивидуата врз која се спроведува третманот. Секоја личност си има свои физички, психолошки и интелектуални особености и на еден ист пристап или третман реагира различно. Освен ова програмите треба детално временски и редоследно да ги предвидат активностите кои треба да бидат преземени за успешно да се реализира планираниот процес. Бидејќи само систематско дејствување и волја за соработка на сите повикани општествени субјекти, може да ги даде посакуваните резултати.

Владата на Република С. Македонија во 2017 година формираше Национален комитет за спречување насилен екстремизам и борба против тероризмот, кој ја координира работата на институциите во земјата и на меѓународно ниво и активно се заложува за вклучување на граѓанските организации и образовните институции во имплементација на своите програми.

Граѓанските организации во Република Македонија имаат значајна улога во спречувањето на насилниот екстремизам кој може да води кон тероризам, од причина што полесно можат да остварат контакт со граѓаните и соработка со ранливите категории на граѓани. Голем број на анкетни истражувања покажуваат дека граѓаните имаат далеку поголема доверба во граѓанските организации отколку во државните органи.

Социјалната реинтеграција е клучна активност на економската реинтеграција. Покрај повторната активација на пазарот на труд, повратниците и членовите на нивните семејства мора да имаат поддршка за повторна инклузија во заедницата.

Можностите за понатамошна економска интеграција на ранливите категории на граѓани, вклучително повратници и членови на нивните семејства вклучуваат: идентификување на предизвиците со кои овие лица се соочуваат на пазарот на трудот, кариерно насочување преку кариерни советници, јакнење на квалификации и вештините поврзани со вработувањето, субвенционирано вработување и обуки во граѓански организации со социјална мисија (социјално претпријатие) или општествено одговорни претпријатија, и/или самовработување.

Економската реинтеграција се обезбедува преку разновидна обука за повратниците и членовите на нивните семејства да научат да живеат во граѓанското општество. Учењето животни вештини како што се ненасилно разрешување конфликти, соодветно професионално, социјално однесување и управување со домашните задачи може да им помогне да се интегрираат назад во општество. Со стручната обука се учат нови вештини, а образовните програми, особено за младите повратници, обезбедуваат можности за континуирано или дополнително учење. Практиканството и обуката на работното место ќе резултираат со одржливо вработување, бидејќи обезбедуваат вештини и ги поврзуваат со постојните социо-економски мрежи. Финансиската поддршка за самовработување и поддршката за малите бизниси можат да го поттикнат креирањето на работни места и да обезбедат пристојни приходи за овие ранливи категории на пазарот на трудот.

Процесот на економската реинтеграција треба да придонесе кон навремено економско закрепнување и стабилизација на приходите, креирање на работни места од локалната економија, одржливо вработување и пристојна работа. Истото делумно може да се реализира преку учество во активните политики на пазарот на трудот дефинирани во Оперативниот план за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот за 2022 година. Ранливите категории на граѓани во општина Бутел може да се обучат во секторите каде што има побарувачка за работна сила, како што се секторот за трговија на големо и мало, угостителство, поправка на моторни возила и мотоцикли, преработувачка индустрија, градежништво, транспорт и складирање и друго. Во Скопскиот регион има побарување за машински техничар, медицинска сестра, фармацевтски техничар, градежен техничар, продавач, касиер, возач на камион, келнер, шивач, магационер, готвач, бравар, заварувач, градежен работник, сидар, хигиеничар, работник за товар и истовар, помошник во кујна, земјоделски работник и др. Лицата кои имаат знаење и афинитети за претприемништво, може да отворат сопствен бизнис како што се фризер, козметичар, столар, чевлар, обучувач на странски јазици, поправка на моторни возила и др., за што би биле подржани со грант во висина од 5.000 евра за

опрема и материјали. Работодавачите кои се заинтересирани да вработат повратник или член на неговото семејство, може да добијат субвенции во износ од 19.000 денари месечно, како субвенција на платата на вработеното лице за период од 3, 6 или 12 месеци за вработување на лица од целните групи.

Методологија за изработка на локален економски план за ранливи категории на граѓани и реинтеграција на повратници и членовите на нивните семејства во општина Бутел

Овој локален економски план за ранливи категории на граѓани е подготвен со систематско собирање, организирање и синтетизирање на достапните информации.

Истражувањето беше насочено кон разбирање за контекстот во земјата на национално и локално ниво, како и приоритетите и трендовите на економската интеграција на повратниците и членовите на нивните семејства.

Активностите вклучуваат анализирање на постојната литература, анализа на секундарни податоци и креирање референтна листа, така што сите документи се организирани и лесно достапни.

Анализата на постојната литература релевантна за економска интеграција вклучуваше: разгледување на постојната регулатива, стратешките документи, акциските и оперативните плановите, извештаите за имплементација, новинарски текстови и сл. Исто така, се разгледуваше научна литература од практиките во другите држави и локални заедници кои се соочуваат со овој проблем.

По прегледот на постојната литература се започна со анализа на јавно достапните податоци, како што се демографските податоци, економските податоци, социјалните податоци, образовните податоци, како и податоците од пазарот на трудот. Податоците се користеа со цел да се согледа состојбата и да се предложат политики/мерки за економска интеграција, изработени врз основа на достапните податоци.

При изработката на Економскиот план за реинтеграција на локално ниво се користеа сознанијата од драфт-Истражувањето за потребите на пазарот на трудот за повратниците и нивните семејства, кое се спроведуваше во преодот пред подготовка на економските планови.

Основни податоци за општина Бутел

Општина Бутел се наоѓа во Град Скопје, во северниот дел на државата. Се граничи со Општина Чучер-Сандево, со Општина Карпош и со Општина Шуто Оризари.

Општина Бутел зафаќа површина од 60,79 км², со вкупно население од 36.154 жители, и густина на населеност од 594,73 жители/км².

Во однос на етничката структура, во општина Бутел живеат Македонци 62%, Албанци 25%, Турци 3,6%, Роми 1,5%, Срби 2,86%, Бошњаци 2,68% и припадници на други етнички заедници 2,88%.

Општина Бутел е формирана во 2005 година и истата претставува структурно мешовита урбано-рурална општина која се простира на населените места: Скопје Север, Бутел 1 и 2, Радишани и Љуботенски пат и селата: Визбегово, Радишани, Љубанци и Љуботен. Општината Бутел располага со плодно земјиште, добра географска положба, еколошки чиста и здрава средина, воден потенцијал, шумски потенцијал, потенцијал на минерали, културно-историски споменици, археолошки локалитети и пристап до слободна работна сила.

Во рамки на општината функционираат седум основни училишта: ОУ „Гоце Делчев“ во с. Љубанци, ОУ „Лиман Каба“ во с. Љуботен, ОУ „Ацо Шопов“ , ОУ „Св. Климент Охридски“, ОУ „Живко Брајковски“, ОУ „Панајот Гиновски“ и ОУ „Петар Здравковски-Пенко“. Средно училиште на територијата на општина Бутел е СЕПУГС „Арсени Јовков“.

Во однос на структурата на образование, според анализа на состојбата на 31.05.2015 година направена од Државниот завод за статистика, во општината најголем дел од жителите се со средно образование 54%, со основно образование се 20%, со високо образование и повисок степен на образование се 0,8%. Според истите анализи, во однос на вработеноста се истакнува дека само 13,352 жители се вработени, кој податок укажува на голема стапка на невработеност во општината.

Од аспект на расположливите човечки ресурси, може да се види дека има поголем процент на невработени лица од машки род и тоа со 56% од вкупниот број на невработени лица. Според процената направена врз основа на процентуалната застапеност на лицата според полот и возраста, може да се заклучи дека од невработените лица, повеќе од 600 лица се на возраст од 45 и постари, од кои најголемиот дел се лица без образование, со основно образование и непотполно средно образование. Со користење на неформално образование, овие лица може да се преквалификуваат и насочат во индустрии во кои се очекува подем, посебно во трудово

интензивни индустрии, како на пример во земјоделие или градежништво. Кај младите лица, приоритет е стратегиско насочување кон високо образовни институции, преку кои ќе се стекнат со соодветни вештини за работа во преработувачките капацитети планирани во индустриските зони во општината.

Бутел е централна градска општина која е современо сообраќајно поврзана со останатите урбани општини во Град Скопје. Се наоѓа во непосредна близина на меѓународната автобуска и железничка станица на оддалеченост од 5км. Воедно во општината се наоѓа и железничката станица Скопје Север. Скопскиот аеродром се наоѓа на оддалеченост од околу 10 км. Општината има потенцијал за инвестиции во комерцијални и деловни објекти, производство, дистрибуција и сервиси, индивидуално домување, развој на алтернативен туризам и развој на билкарство.

Ресоцијализацијата, рехабилитацијата и реинтеграција на повратниците и на членовите на нивните семејства

Процесот на реинтеграција на повратниците и членовите на нивните семејства бара сеопфатен, интегриран и координиран пристап, како во делот на планирањето, така и во делот на имплементирањето.

Реинтеграцијата претставува комплексен и долготраен процес кој вклучува политички, безбедносни и социо-економски мерки, преку кој повратниците и членовите на нивните семејства стекнуваат цивилен статус, добиваат вработување, односно можност да остваруваат сопствени приходи за себе и своето семејство.

Програмите за дерадикализација, односно елиминирање на факторите и мотивите кои довеле до радикализација, се првиот чекор кој треба да се преземе пред да се пристапи кон имплементација на програмите за рехабилитација, ресоцијализација и реинтеграција, како еден сложен и долготраен процес. Потребен е координиран пристап на државните институции, подготвеност на релевантните актери да се справат со проблемот и предизвиците кои тој ги носи со себе, но и високоразвиена свест на општеството да учествува во целиот процес.

За да се спроведе ефикасна ресоцијализација, значајно е да се утврди ризикот од рецидивизам, како и евентуална поводливост кон било какви криминални дејствија. Притоа, мора да се детектираат потребите на осудените лица, за да се спроведе индивидуален третман во процесот на рехабилитација и реинтеграција.

Еден од условите за успешна реинтеграција е работниот третман, кој треба да се реализира преку добро осмислени планови и мерки за економска (работна) реинтеграција, активација на пазарот на труд, поддршка при вработувањето, следење и поддршка по нивното вработување. За обезбедување на економска интеграција на повратниците и членовите на нивните семејства, неопходно е претходно да бидат реализирани одредени активности како основни предуслови за отпочнување на процесот на интеграција, како што се: обезбедување лични документи, оценка на целокупната здравствена состојба, обезбедување на социјална и здравствена заштита, стекнување на услови за предучилишно, основно и средно образование, домување, правна помош, како и психолошка поддршка и социјализација.

Во овој документ, ќе дадеме посебен осврт на мерките и активностите за економската реинтеграција, како посебен сегмент од целиот процес на реинтеграција. Во рамките на документот ќе бидат опфатени и образовните квалификации и вештини кои треба да ги стекнат ранливите категории на граѓани, како важен предуслов за да најдат вработување, кое ќе има своевиден ефект врз реинтеграцијата како процес.

Економска реинтеграција – Стратешка цел и мерки

Според најголем дел од истражувањата, обезбедувањето на економска сигурност на повратниците е најбитен фактор во фазата на демобилизација. Ако поранешните терористички борци немаат средства за обезбедување на нивниот економски опстанок како цивили, постои голема веројатност дека повторно ќе земат оружје.³ Најдобар начин за реализација на економската интеграција е на повратниците да им се овозможи обука за занимање и вработување, со што ќе можат економски и социјално да зајакнат.⁴

Активностите во процесот на економска интеграција на повратниците и нивните семејства може да се поделат во три фази:

- Првата фаза има за цел да обезбеди нормален инклузивен живот додека се прилагодат на живеењето во општеството. Бидејќи овие лица по демобилизацијата не се вработени, ниту имаат приходи и честопати не се во можност да се издржуваат. Во оваа фаза треба да се почне со кариерното насочување и да се направи идентификување на бариерите со кои се соочуваат повратниците и членовите на нивните семејства на пазарот на трудот.
- Во втората фаза се обезбедуваат знаења, вештини и информации за да им се зголеми вработливоста обезбедувајќи им можности за економска интеграција. Во оваа фаза лицето е активирано на пазарот на трудот и почнува да ги прилагодува своите знаења и вештини согласно барањата на работодавачите. Стручните обуки за квалификации или/и вештини, обуките за пишување кратка биографија и мотивационо писмо, можат да придонесат кон зголемување на неговата вработливост.
- Последната фаза е постигнување економска интеграција преку самовработување или профитабилно вработување. Мерките како што се самовработување со грант и субвенционирано вработување, го стимулираат креирањето работни места и преставуваат добра можност за вработување. Исто така, треба да се има во предвид дека оваа фаза не завршува со самото вработување на лицето, имајќи во предвид дека може да се случи лицето да биде отпуштено од работа и затоа потребно е кариерниот советник да му дава поддршка во првата година од неговото работење.

Дури и на највисоко институционално ниво и во централните институции, оваа тема е обработена на ограничен начин и не се подготвени и одобрени сите потребни планови и

³ Özerdem, 2002:962

⁴ (Berdal, 1996:18; Call & Stanley, 2003:215-16; Gamba, 2003:126, 133; Mehlum, Moene & Torvik, 2002:456-57; Spear, 2002:150; Özer dem, 2002:969-71).

механизми за правилен третман на лицата вратени од странски војни и членовите на нивните семејства.⁵

Главни актери во економската интеграцијата на повратниците и нивните семејства на локално ниво се: Општина Бутел, Центарот за вработување-Скопје, локалните општествено одговорни претпријатија, локалните граѓански организации со социјална мисија (социјалните претпријатија), локалните понудувачи на сертифицирани обуки на возрасни, Центар за социјална работа-Скопје и средните стручни училишта на локално ниво.

Економскиот план за интеграција ги предвидува следниве мерки:

Идентификување на бариерите со кои се соочуваат повратниците и членовите на нивните семејства на пазарот на трудот

Идентификувањето на бариерите со кои се соочуваат повратниците и членовите на нивните семејства на пазарот на труд е од големо значење за навременото отпочнување на активностите за нивно вработување и правење на индивидуален план за кариерен развој. Можноста за економска интеграција преку одржливото вработување може да претставуваат силна мотивација кај овие лица.

Постојат повеќе можни бариери со кои може овие лица да се сочат, како на пример: непостоење на адекватно образование, недостаток на работно искуство, потреба за грижа за членовите во фамилијата, лоша финансиска состојба, неформална работа, лимитиран пристап до образование, лимитирана здравствена и социјална поддршка, недостаток на доволно информации за можностите, стигматизација, недостаток на можности за егзистенција, обесхрабреност и друго.

Кариерно насочување

Повратниците и членовите на нивните семејства вообичаено не поседуваат вештини за барање работа и имаат проблем да најдат информации за достапните работни места. Затоа, потребно е да им се обезбедат советодавни услуги, кои ќе им помогнат во процесот на наоѓање на работа. Кариерното насочување⁶ е услуга која е тесно поврзана со индивидуалните планови за развој, која треба да им помогне на ранливите категории

⁵ драфт-Истражувањето за потребите на пазарот на трудот за повратниците и нивните семејства

⁶Во некои земји термини како што се „советување за кариера“, „развој на кариера“, „кариерни информации, совети и насоки“, „професионално советување“ или „стручно насочување“ се однесува на опсегот на активности што овде е вклучен во рамките на поимот кариерно насочување.

граѓани да управуваат со нивните кариери, да го направат правилниот избор во образованието, обуките и пред се во изборот на соодветното занимање.

Општина Бутел преку блиска соработка со граѓанските организации, институциите (пр. Центарот за вработување, Центарот за социјална работа, локалните средни стручни училишта, центрите за образование на возрасни и др.) и работодавачите треба да обезбеди услуги за кариерно насочување преку кариерните советници.

Јакнење на квалификации и вештините поврзани со вработувањето

Според Меѓународната организација на трудот, стручната обука игра клучна улога во зголемувањето на вработливоста на повратниците, но само ако обуките се побарувани на пазарот на трудот и водат до зголемување на вработливоста и вработување.

Согласно со спроведената Анкета за потреба од вештини на пазарот на трудот во Република Северна Македонија за 2020 година⁷, секторите каде што има побарувачка за работна сила се секторот за трговија на големо и мало, угостителство, поправка на моторни возила и мотоцикли, преработувачка индустрија, градежништво, транспорт и складирање и друго.

Во Скопскиот регион има побарување за машински техничар, медицинска сестра, фармацевтски техничар, градежен техничар, продавач, касиер, возач на камион, келнер, шивач, магационер, готвач, бравар, заварувач, градежен работник, сидар, хигиеничар, работник за товар и истовар, помошник во кујна, земјоделски работник и др.

Дел од овие обуки се имплементираат преку верификувани провајдери на обуки (средни стручни училишта, приватни претпријатија, стопански комори, занаетчиски комори и др.) финансирани од Агенцијата за вработување. На ниво на општина Бутел, која е дел од Град Скопје постојат можности за обука кои се финансирани од државата и се составен дел на Оперативниот план за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот за 2022 година, со кој се планирани обуки за над 1.300 лица на ниво на држава. На ниво на Град Скопје има над 100 верификувани обуки за квалификации или вештини. Видовите на обуки на локално ниво во кои може да учествуваат овие лица и да се здобијат со потребните квалификации и/или вештини, може да видат на веб страната на Центарот за образование на возрасни на следниов линк [Листа на програми – TIS \(cov.gov.mk\)](https://cov.gov.mk). Учество на ранливите категории на граѓани, вклучително повратници и членовите на нивните семејства во овие обуки во рамките на општина Бутел, зависи пред се од идентификуваните бариери на пазарот на трудот, со кои се соочуваат на индивидуално ниво, како и од интересот на работодавачите.

⁷ Ова истражување се користи за дефинирање на обуките во активните политики.

Субвенционирано вработување во граѓански организации со социјална мисија (социјално претпријатие) или општествено одговорни претпријатија

Програмата за субвенционирање на вработување преку субвенции на плати, претставува активна мерка за лицата кои претставуваат ранлива категорија на граѓани на пазарот на трудот, со цел трансформација кон одржливо вработување. За разлика од обуките, оваа мерка води кон директно вработување, меѓутоа нема голема одржливост, доколку за време на работењето не се зголемат знаењата и вештините, посебно за лицата кои подолго време не биле вработени и ги имаат изгубено своите работни навики и вештини. Нивното вработување без субвенции на слободниот пазар на работна сила би било тешко, затоа што нивната продуктивност е помала. Субвенциите имаат за цел да ја надоместат продуктивноста во еден период од 3 до 12 месеци. За време на субвенционираниот период, лицата би требало да можат да ги зголемат своите работни вештини, а со тоа и да ја зголемат својата продуктивност.

Субвенциите за платите на работодавачите може да го намалат периодот на чекање за вработување, да го зголемат работното искуство и да го намалат несовпаѓањето на понудените и побаруваните вештини.

Субвенционираното вработување (Субвенционирање на плати), претставува активна мерка во Оперативниот план за активни мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот за 2022 година, која ја имплементира Агенцијата за вработување, преку центрите за вработување на локално ниво. Во 2022 година, со оваа мерка се планира да се опфатат околу 1.500 лица од различни ранливи категории на пазарот на трудот. Работодавачите кои се заинтересирани да вработат повратник или член на неговото семејство, може да добијат субвенции во износ од 19.000 денари месечно, како субвенција на платата на вработеното лице за период од 3, 6 или 12 месеци.

Во Оперативниот план се дефинирани ранливите категории на граѓани кои тешко се вклучуваат во пазарот на трудот и може да учествуваат во оваа мерка, како што се: долгорочно невработени лица (над 12 месеци во евиденција, со предност на невработени лица над 5 години), млади лица до 29 години, лица постари од 50 години, невработени лица на кои им престанал работниот однос во периодот на Коронавирусот COVID-19, повратници од странство поради кризата предизвикана од Коронавирусот COVID-19, лица корисници на гарантирана минимална помош, лица корисници на паричен надоместок по основ на невработеност, лица што имале статус на деца без родители и родителска грижа, жени-жртви на родово базирано насилство и жртви на семејно насилство, лица со попреченост, жени припадници на ромската етничка заедница и на останатите етнички заедници, лица припадници на ромската етничка заедница, лица на кои не им е решен

статусот со лична документација, самохрани родители, родители на деца со пречки во развојот, родители на 3 и повеќе деца, родители на деца на улица, осудени лица по отпуштање од казнено поправна установа, бездомни лица, лица со незавршено средно или пониско образование и жени.

Самовработување

Според новите проценки на Меѓународната организација на трудот, самовработувањето игра многу поважна улога во обезбедувањето на работни места отколку што претходно се веруваше. Оваа мерка е дел од Оперативниот план за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот, кој го имплементира Агенцијата за вработување во соработка со Агенцијата за развој на претприемништвото. Огласот за учество во мерката се објавува еднаш до два пати годишно. Во 2022 година со мерката се планира да бидат опфатени околу 2.000 лица. Лицата кои ќе учествуваат во оваа активна мерка, добиваат грант во опрема и материјали во висина од 5.000 евра. Исто така, во насока на подобра одржливост на бизнисот, лицата поминуваат 30 часовна обука за претприемништво и подготвуваат бизнис идеја.

Препораки

1. Според најголем дел од истражувањата, обезбедувањето на економска сигурност на повратниците е најбитен фактор во фазата на реинтеграција. Затоа неопходно е да им се овозможи обука за занимање и вработување, со што ќе можат економски и социјално да зајакнат. Општина Бутел и јавните институции, преку овозможување на егзистенционални услови за живот треба да им помогнат на овие лица да стекнат неопходни услови за почнување на процесот на економска интеграција.
2. Локалните претпријатија од општина Бутел и/или Град Скопје треба активно да се вклучат во вработување на ранливите категории на лица, вклучително и повратници преку користење на државната помош и поддршка за креирање на работни места.
3. Потребно е надминување на бариерите на пазарот на трудот преку учество во обуки, искористување на субвенциите за плати или грантовите за самовработување. Обуките треба да бидат реализирани согласно потребите на работодавачите во областа на Град Скопје, како што се обуките за машински техничар, медицинска сестра, фармацевтски техничар, градежен техничар, продавач, касиер, возач на камион, келнер, шивач, магационер, готвач, бравар, заварувач, градежен работник, сидар, хигиеничар, работник за товар и истовар, помошник во кујна, земјоделски работник и др.
4. Лицата кои имаат вештини и сакаат да отворат свој бизнис или да го формализираат постојниот бизнис, треба и да ја искористат мерката за самовработување, преку која ќе добијат обука за претприемништво и грант во висина од 5.000 евра во опрема и материјали неопходни за нивната работа.
5. Потребно е зајакнување и градење на поефективна соработка меѓу Општина Бутел, граѓанските организации со социјална мисија, локалните општествено одговорни претпријатија, Центарот за вработување во Скопје, Центарот за социјална работа во Скопје, локалните средни стручни училишта и провајдери за образование на возрасни.